

А. І. Зборовський

Ірпінь

ІРПІНЬ - місто обласного значення **Київської області**. Міськраді підпорядк. смт **Ворзель**, **Гостомель**, **Коцюбинське**. Знаходиться на р. **Ірпінь** (притока **Дніпра**), за 25 км від Києва. Пл. 16 км². Насел. 39 950 осіб (2001, складає 103 % до 1989): українців - 82 %, росіян - 15 %, білорусів - 2 %, молдаван - 0,5 %. Залізнична станція. Пobl. I. виявлено поселення лебедів. культури бронз. віку 11-9 ст. до н. е., підгерців. культури 6-3 ст. до н. е., давньорус. культури. У Приірпінні пролягав кордон між володіннями племен полян і древлян. Тут проходила одна із ліній оборони Київ. Русі від набігів кочових племен. Під час монголо-татар. навали край спустошено. Його заселення розпочато у 16 ст. 1362 Приірпіння у складі Київ. князівства потрапило під владу Великого князівства Литовського, після Люблін. унії 1569 - у межах кордонів Польщі. Місц. насел. брало участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького, у повстанні під проводом С. Палія. Перша письмова згадка про насел. пункт на тер. Приірпіння - Гостомель - датується 1494. Пром-сть краю почала зароджуватися наприкінці 18 - на поч. 19 ст. Виникнення міста пов'язане з будівництвом 1898 залізниці Київ-Ковель. Цього ж року pobl. залізнич. мосту через р. Ірпінь засн. поселення Ірпінський роз'їзд, яке згодом, після злиття з Северинівкою, отримало назву Ірпінські дачі. Спочатку I. забудовували без чіткого архіт. плану. Внаслідок прорубування в лісі просік виникали вулиці. 1909 відкрито нар. училище з б-кою. 1910 організовано Ірпін. товариство аматорів сценіч. мистецтва. Згодом засн. театр. Під час воєн. дій 1918-20 влада неодноразово змінювалася. У лютому 1918 відбулися бої загонів УСС з більшовиками, наприкінці 1918 - Чорномор. коша з гетьман. відділами. Від 1919 - волос. центр. Від 1923 - у складі Гостомел. р-ну Київ. губ., від 1928 - у складі Київ. округи. На поч. 1920-х рр. в I. створ. с.-г. кооп. об'єдн. кустарів, споживчу кооперацію. Жит. зазнали сталін. репресій, потерпали від голодомору 1932-33. Від 24 серпня 1941 до 6 листопада 1943 - під нім.-фашист. окупацією. 1941 уздовж р. Ірпінь проходила лінія оборони Києва. Діяли рад. підпіл.

загони. Від 1956 І. – місто Києво-Святошин. р-ну, від 1962 – обл. значення. 1903 в І. мешкало бл. 3 тис., 1939 – 6,5 тис., 1959 – 18,2 тис., 1979 – 31,6 тис., 1998 – 38,2 тис. осіб. 2007 з Ірпін. міськради виокремлено м. [Буча](#). Міста-побратими: Молодечно (Білорусь), Красногорськ (РФ), Сміла (Черкас. обл.). Нині у місті працюють бл. 1 тис. підприємств різних форм власності. Серед найбільших – ВАТ «Ірпін. комбінат “Перемога”», «Ірпін. комбінат “Прогрес”» (виробляють цеглу, залізобетонні та теплозвукоізоляц. вироби), [«Ірпінмаш»](#); вироб.-торг. фірма «Перун» (книжк. продукція); приватна вироб.-комерц. фірма «КАТЕХ-Електро» (кабел.-провідник. продукція). До 1999 працювала ф-ка шкіргалантерей. виробів [«Зоря»](#). У місті – 12 заг.-осв. шкіл, екон. коледж, гуманітар. ліцей, Нац. університет держ. податк. служби України (див. [Академія державної податкової служби України](#)), [Ірпінська біблійна семінарія](#), 11 дитсадків, Центр творчості дітей та юнацтва; центр. міська лікарня, 5 поліклініч. відділ., мед. центр «Сім'я та дитина»; [Ірпінський історико-краєзнавчий музей](#), центр. і міський Будинки культури, кіномист. центр «Ірпінь», центр. бібліотека для дорослих, дит. б-ка, дит. муз. школа, Будинок творчості письменників, Будинок творчості НАНУ; ДЮСШ, 8 спорт. клубів, Ірпін. федерація футболу. Є готель, відділ. 6-ти банків. Приірпіння відоме як оздоровниця держ. значення. У І. та його околицях діє низка санаторіїв і профілакторіїв, будинків відпочинку, дит. таборів. Функціонують нар. чол. ансамбль «Ясени», нар. хор ветеранів війни та праці «Пам'ять», нар. жін. ансамбль укр. пісні «Ірпінчанка», нар. муніцип. хор «Благовіст», нар. оркестр нар. інструментів «Барви України», нар. оркестр духових інструментів, нар. ансамбль пісні і танцю «Сузір'я», зразк. хор дит. муз. школи, зразк. дит. хореогр. ансамбль «Едельвейс». Виходить г. [«Ірпінський вісник»](#), працює міське радіомовлення. Щорічно відбуваються фестиваль молодіж. пісні «Київщина» та Ірпін. кінофестиваль. Реліг. громади: 3 – УПЦ МП, 1 – УПЦ КП, 1 – УАПЦ, 1 – УГКЦ, 1 – РКЦ, 3 – євангел. християн-баптистів, 2 – адвентистів сьомого дня, 1 – свідків Єгови, 1 – юдеїв. Пам'ятка архітектури – Свято-Троїц. церква (1911). Встановлено погруддя Т. Шевченка, Героя Рад. Союзу В. Правика, пам'ятник воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни. З Приірпін. краєм пов'язані життя та діяльність письменників [Г. Кочура](#), [Д. Паламарчука](#), [Л. Закордонця](#), [В. Підмогильного](#), [Ю. Бедзика](#); художників [Ф. Кричевського](#), [М. Донцова](#), [М. Мурашка](#), [Б. Піаніда](#), [М. Балясного](#), [П. Сабадиша](#), архітектора [В. Заболотного](#), скульптора [В. Климова](#); композиторів [М. Вериківського](#), [Б. Лятошинського](#), [М. Катричка](#); Героїв Рад. Союзу [Н. Федутенка](#), [П. Тананаєва](#), [Є. Кривого](#), [В. Лихотворика](#). Тут деякий час жили [М. Рильський](#), [М. Стельмах](#), [Н. Рибак](#), [В. Сосюра](#), [А. Хорунжий](#), [Ю. Збанацький](#), [Д. Бедзик](#), [О. Майборода](#), [М. Булгаков](#). Серед видат. уродженців – санітар. лікар [К. Врочинський](#), біолог, вірусолог [В. Поліщук](#); письменник [В. Маковецький](#); засл. арт. УРСР – естрадна співачка [Л.](#)

[Артеменко](#) та артист балету, балетмейстер [Л. Калінін](#); композитор *К. Скороход*; політ. діяч [Б. Безпалій](#); тренер (кульова стрільба) [А. Кукса](#).

Фотоілюстрації



Рекомендована література

1. Ткалич А. И. Ирпень: Путеводитель. К., 1986.

Бібліографічний опис:

Ірпінь / А. І. Зборовський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. - Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12628>. - Останнє поновлення : 1 січ. 2023.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).